

אדם אחד מצאתי

מן המקורות - יחסי מורה-תלמיד ואווירת כיתה

ערן שר¹, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

ברבים לקרות בספר תורה בציבור, ולא רצה לעלות. אמרו לו תלמידיו: רבנו, לא כך לימדנו: "כי הוא חייך ואורך ימיך", ולמה נמנעת מלעלות? אמר להם: העבודה [לשון שבועה]! לא נמנעתי לקרות, אלא על שלא סידרתי אותה פרשה שתיים שלוש פעמים, שאין אדם רשאי לומר דברי תורה לפני הציבור עד שיפשוט אותם שתיים שלוש פעמים בינו לבין עצמו (תנח"ך יתרו).

המלמדים הללו שכל שבחם שאובסים את תלמידיהם כאותם האוחזים שבארץ הגר שמרוב הלעטה אינם יכולים לטלטל עצמם ממקומם (ספר תכלית המעשים - האש והעצים, עמ' רכד).

רבה קודם שפתח לחכמים אמר דבר של בדיחות, ובדחו חכמים, ולבסוף ישב באימה ופתח בהלכה (מס' קיז).

רבי היה יושב ודורש והתנמנם הציבור, ביקש לעורר, אמר: ילדה אישה אחת שישים ריבוא בכרס אחת. והיה שם תלמיד אחד ור' ישמעאל בר' יוסי שמו, אמר לו: מי הייתה כן? אמר לו: זו יוכבד שילדה את משה, ששקול כנגד שישים ריבוא של ישראל (שהש"ר א).

מי שבועט אני משחדו בדגים ומשדלו עד שהוא בא וקורא (תענית כד; ע"י).

ר' יהודה אומר: לעולם יהא אדם כונס דברי תורה כללים ומוציאם פרטים, שאם כונסם פרטים מיגעים אותו ואין יודע מה לעשות. משל לאדם שהלך לקיסרי וצריך מאה זוז או מאתים זוז להוצאה, נוטלם פֶּרֶט - מיגעים אותו ואין יודע מה לעשות, אבל אם מצרפם ועושה אותם סלעים ודינרי זהב, פורט ומוציא בכל מקום שירצה (ספרי האזינו).

בשעה שדברי תורה יוצאים מפי בעליהם כתקנם הם ערבים לשומעיהם, ובשעה שהם יוצאים ממוסמסים הם מרים לשומעיהם (ירוש' סנה' פ"י, ה"א).

אמר ר' שמעון בן לקיש: כל מי שהוא מוציא דברי תורה ואינם ערבים על שומעיהם, נוח לו שלא אמרם (שמ"ר מא).

אין התורה נקנית בדברים חדשים בלבד שלומדים ומוסיפים, אלא בדברים שכבר למדו ותחזרים עליהם (בשעה אחת - עיר ומלוואה, עמ' 564).

מעשה בר' עקיבא שקראו החזן

"אדם אחד מֵאֶלֶף מצאתי" - בנוהג שבועלם, אלף בני אדם נכנסים למקרא יוצאים מהם מאה - למשנה, יוצאים מהם עשרה - לתלמוד, יוצא מהם אחד - להוראה. זהו שנאמר: "אדם אחד מֵאֶלֶף מצאתי" (קה"ר ז).

תלמיד אחד בא לפני רב, אמר לו: למדני תורה. אמר לו: אמור אל"ף. אמר לו: מי יאמר שזו אל"ף? שמא אינו כך. - אמור ב"ת. - מי יאמר שזו ב"ת? גער בו והוציאו בניזיפה. בא לפני שמואל, אמר לו: למדני תורה. אמר לו: אמור אל"ף. אמר לו: מי יאמר שזו אל"ף? - אמור ב"ת. - מי יאמר שזו ב"ת? אחוז שמואל באוזנו. ואמר התלמיד: אוזני! אוזני! אמר לו שמואל: מי יאמר שזו אוזני? אמר לו התלמיד: כל העולם יודעים שזו אוזני. אמר לו: אף כאן כל העולם יודעים שזו אל"ף וזו ב"ת. מיד נשתתק התלמיד וקיבל עליו. הָיָה - "טוב ארך-רוח מגבה רוח" (קה"ר ז).

רב נזדמן למקום אחד. גזר תענית ולא ירדו גשמים. ירד לפניו שליח ציבור, אמר "משיב הרוח" - ונשבה רוח, אמר "מוריד הגשם" - וירדו גשמים. אמר לו: מה מעשיך? אמר לו: מלמד תינוקות אני, ומקריא לבני עניים כבני עשירים, ומי שאין לו - איני נוטל ממנו כלום; ויש לי פֶּיר של דגים, וכל

1. פרופ' ערן שר, ראש המרכז לאיכות ההוראה.